

ЗАВДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ У РОЗБУДОВІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

О. В. Петришин
президент Національної академії
правових наук України

Правова наука сьогодні знаходиться на якісно новому етапі розвитку, істотно оновлює свій зміст під впливом євроінтеграційних прагнень України, цивілізаційних викликів щодо розбудови правової держави, формування національної правової системи на засадах поваги до прав людини та принципу верховенства права. Нові реалії, зумовлені анексією Кримського півострова та військовими діями в частині тимчасово окупованих територій Донбасу, не могли не позначитися на обсягах бюджетного фінансування фундаментальних і прикладних наукових досліджень. Проте, як відомо, кризові явища та випробування несуть у собі не лише загрози, а й нові можливості розвитку.

З часу свого створення у 1993 р. Національна академія правових наук України – флагман розвитку правової науки, яка об'єднує вчених в галузі права юридичних наукових закладів та університетів з усіх регіонів України. За участі її науковців було розроблено проект Конституції України і цілу низку основоположних концепцій, програм, законів, кодексів та інших найважливіших правових актів України. Сьогодні академія є активним учасником реалізації найважливіших правових реформ: кримінального та цивільного законодавства, судової та правоохоронної системи України, загальнодержавних і регіональних програм інвестиційної діяльності, підготовки державних службовців, розвитку юридичної освіти, правової

культури населення, адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, профілактики та боротьби зі злочинністю, протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та корупції.

Стратегією розвитку академії та її науково-дослідних інститутів стало реформування наукової діяльності, запровадження інновацій, інтеграція академічної та університетської правової науки, входження в європейський дослідницький простір. Усі наукові установи академії покликані стати провідними центрами наукових досліджень у відповідних сферах державотворення та законодавства, пропонувати нові інноваційні підходи, провадити активну політику розвитку, досліджувати найакту-

альніші проблеми, налагоджувати постійні контакти з провідними науковими установами з усього світу.

Головним завданням академії та її інститутів є науково-експертне супроводження законотворчої діяльності органів державної влади.

Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса (м. Харків) проводить дослідження, спрямовані на правове забезпечення діяльності вищих органів державної влади, судових та правоохоронних органів у сфері боротьби зі злочинністю; розробку концепцій розвитку законодавства та практики його застосування; підготовку програм протидії злочинним проявам; підготовку аналітичних матеріалів щодо стану і тенденцій розвитку законодавства в галузі боротьби зі злочинністю, аналіз практики його застосування; розробку методик розслідування окремих видів злочинів тощо.

Завданнями Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака (м. Київ) є проведення досліджень з метою одержання нових знань у галузі приватного права і підприємництва, впровадження їх у практику, сприяння у розбудові інститутів держави, які б спирались на засади громадянського суспільства. А мета діяльності Науково-дослідного інституту інформатики і права (м. Київ) – розробка пріоритетних напрямів розвитку правової науки в інформаційній сфері, а також покращення їх координації відповідно до потреб суспільства та держави.

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування (м. Харків) забезпечує комплексні дослідження у сфері реалізації державної влади та організації місцевого самоврядування, децентралізації влади, сприяння державним органам у розбудові в Україні засад демократичної, правової, соціальної державності. Науковці цього інституту

здійснили розробку авторського проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади, реформи місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою», який ліг в основу законопроекту «Про внесення змін до Конституції України».

Пріоритетними напрямками діяльності Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності (м. Київ) є проведення наукових досліджень у сфері інтелектуальної власності, участь у розробці проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності, проведення науково-правових та судових експертиз з питань інтелектуальної власності. На сьогодні інститут – це єдиний в Україні спеціалізований заклад, який здійснює науково-правові експертизи, пов'язані з правом інтелектуальної власності.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку (м. Харків) провадить наукові дослідження правових засобів державної підтримки інноваційної діяльності, правового забезпечення функціонування інноваційного ринку, міжнародно-правових аспектів реалізації інноваційних відносин; бере участь у розробці концепцій, проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань інноваційної діяльності; проводить наукові та судові експертизи з питань інноваційної діяльності; здійснює координацію наукових робіт з найважливіших проблем у сфері інновацій; займається підготовкою наукових кадрів тощо.

У лютому 2002 р. у структурі академії розпочав свою діяльність Інститут фінансового права, який знаходиться у структурі Національного університету державної податкової служби України та підпорядкований Державній податковій службі, а в науково-методичній роботі – Національній академії пра-

вових наук України, мета діяльності якого – розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо реалізації єдиної державної фінансової, бюджетної та податкової політики, спрямованої на економічний та соціальний розвиток України.

Дванадцять академіків та членів-кореспондентів НАПрН України входять до складу Конституційної Комісії, члени академії працюють у складі Ради з питань судової реформи, яка опікується розробкою відповідних законопроектів. Лише протягом поточного року для центральних органів державної влади було підготовлено більше 230 наукових висновків, пропозицій, рекомендацій та експертиз до нормативно-правових актів.

У 2003 р. академією було видано академічний Науково-практичний коментар Конституції України, у 2008 р. опубліковано п'ятитомне видання «Правова система України: історія, стан та перспективи», у 2013 р. спільно з всеукраїнським журналом «Право України» видано англomовну версію цієї фундаментальної праці. За підготовку цього академічного видання 10 науковців академії були нагороджені державними преміями в галузі науки і техніки. До 20-річчя Національної академії правових наук України було підготовлено п'ятитомне видання «Правова доктрина України», до складу авторського колективу якого увійшло 174 науковці з усіх провідних наукових та навчальних закладів України. Починаючи з 2015 р., у Лондонському видавництві Wildy, Simmonds and Hill Publishing вийшли друком перші чотири томи цього видання англійською мовою. Переклад та наукову редакцію було здійснено іноземним членом НАПрН України та НАН України професором В. Е. Батлером.

З 2009 р. Національною академією правових наук України видається Щорічник українського права (Yearbook of Ukrainian law), в якому публікуються найкращі

статті членів академії та науковців її установ. Наразі кожен випуск англomовної версії надсилається більше ніж у 70 юридичних бібліотек світу, зокрема, США, Канади, Австралії, Великої Британії, Німеччини, Португалії, Швейцарії, Норвегії, Данії, Латвії, Литви.

За ініціативою Почесного президента академії В. Я. Тація з 2014 р. академія розпочала роботу щодо підготовки нового унікального видання – «Великої української юридичної енциклопедії», яка має охопити всі галузі й інститути права та складатиметься з 20 томів. У 2016-2017 роках вийшли друком перші три томи цього видання: «Історія держави і права», «Філософія права», «Загальна теорія права». Сьогодні академічне видавництво «Право» отримує замовлення на енциклопедію не тільки від наукових та навчальних закладів України, а й Литви, Польщі, Німеччини.

У 2016 р. у Верховній Раді України відбулася презентація наукових досягнень Національної академії наук України та національних галузевих академій наук. НАПрН України та її науково-дослідні інститути представили основні досягнення академії – наукові дослідження, фундаментальні праці, розроблені законопроекти. Виставку відвідали Голова Верховної Ради України А. Парубій, народні депутати України, голови постійних комітетів. Особливо плідно академія співпрацює з профільними комітетами Верховної Ради України, передовсім з Комітетом ВР з питань освіти і науки.

Зміцнюються зв'язки академії з найвищими судовими інстанціями. У складі Науково-консультативної ради при Верховному Суді України наразі працює близько 30 науковців НАПрН України (більше 40 % від складу). 24-25 листопада 2016 р. у Верховному Суді України відбулася Міжнародна конференція «Судова правотворчість у механізмі забезпечення принципу верховенства права в умовах реформування пра-

восуддя», співорганізатором якої виступила Національна академія правових наук України.

Одним із основних напрямків роботи академії на найближчі роки має стати дослідження механізмів правового забезпечення національної безпеки нашої держави. Кожне відділення та інститут академії мають знайти власні аспекти правового забезпечення національної безпеки відповідно до свого фаху, переглянути тематику досліджень на найближчі роки, запропонувати законопроекти, які необхідні сьогодні державі.

У березні 2006 р. академія разом із Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого утворили Освітньо-науковий центр з проблем правознавства, метою якого є: координація та проведення спільних наукових досліджень; взаємне рецензування результатів науково-дослідних робіт, апробація та використання результатів наукових досліджень; впровадження результатів наукових досліджень у навчальний процес; вивчення досвіду Болонського процесу; координація підготовки наукових кадрів; підвищення кваліфікації викладачів навчальних закладів та наукових працівників; координація та проведення спільних наукових конференцій, спільної видавничої діяльності; ефективне використання навчально-методичної та матеріальної бази. У 2016 р. Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності НАПрН України та Київським національним університетом імені Тараса Шевченка було утворено спільний Науково-освітній центр з інтелектуальної власності.

З часу створення академія виступила організатором та співорганізатором більше ніж 500 міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференцій, семінарів, «круглих столів» та інших наукових заходів, предметом обговорення на яких стали найактуальніші питання розвитку національного законодавства.

У жовтні 2016 р. в академії пройшов Національний форум «Всеукраїнське громадське обговорення реформи державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні», організований Мінекономрозвитку України спільно з Харківською обласною державною адміністрацією та Харківською обласною радою. Захід відбувся за участю Першого віцепрем'єр-міністра України С. Кубіва, який високо оцінив роботу науковців з розробки проекту Інноваційного кодексу України. Результати роботи форуму були широко висвітлені в парламентських та спеціальних юридичних виданнях.

19-20 травня 2016 р. відбулася міжнародна конференція «20 років Конституції України: європейська правова традиція і український контекст – виміри правової реформи», співорганізаторами якої виступили Національна академія правових наук України, Координатор проектів ОБСЄ в Україні, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Лодзинський університет (Польща), Університет Миколаша Ромеріса (Литва).

Розширюються зв'язки Національної академії правових наук України з зарубіжними науковими та освітянськими центрами. Важливий напрям співпраці – участь у спільних європейських проектах з провідними вузами країн Західної Європи. Так, підписані договори про співпрацю у сфері правової освіти і науки з Вільнюським державним університетом (м. Вільнюс, Литва), Університетом імені Миколаша Ромеріса (м. Вільнюс, Литва), Університетом імені Вітаутаса Великого (м. Каунас Литва), університетом Миколи Коперника (м. Торун, Польща), Лодзинським університетом (м. Лодзь, Польща), Талліннською школою права (м. Таллінн, Естонія). У найближчих планах – співпраця з університетами та науковими організаціями Чехії, Угорщини та Словаччини. ■